

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οικονομική του Χώρου

Γεώργιος—Κορρές :

gkorres@geo.aegean.gr

Εαρινό Εξάμηνο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Η ύλη του μαθήματος θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες- Κεφάλαιο Θεωρία και Τεχνικές Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οικονομικής του Χώρου από το βιβλίο: Κορρές, Κουρλιούρος και Τσομπάνογλου: «Χωρική & Τοπική Κοινωνικό-Οικονομική Ανάπτυξη: Θεωρία, Μέθοδοι & Στρατηγικές», εκδόσεις Σταμούλης, 2016.

ΚΟΡΡΕΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Καθηγητής
Τμήμα Γεωγραφίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΚΟΥΡΑΙΟΥΡΟΣ ΗΛΙΑΣ
Καθηγητής
Τμήμα Γεωγραφίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΤΣΟΜΠΑΝΟΓΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Καθηγητής
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΧΩΡΙΚΗ & ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Θεωρία, Μέθοδοι και Στρατηγικές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΘ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Περιεχόμενα:

Συγγραφέας	Τίτλος Άρθρου:
Εισαγωγή Ηλίας Κουρλιούρος	Τοπική Ανάπτυξη και Συνεργατικός Σχεδιασμός Ένα Θεωρητικό Πλαίσιο Ανάλυσης
Ηλίας Κουρλιούρος	Η Μεταβιομηχανική-Μεταφορντική Ευρωπαϊκή Πόλη και ο Ρόλος του Πολεοδομικού Σχεδιασμού
Γεώργιος Μ. Κορρές	Θεωρία και Τεχνικές Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οικονομικής του Χώρου
Γεώργιος Μ. Κορρές, Ηλίας Κουρλιούρος και Αικατερίνη Κόκκινου	Κρίση Χρέους, Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη: Μια Διερεύνηση της Ελληνικής Οικονομίας
Αικατερίνη Κόκκινου	Καινοτομική Επιχειρηματικότητα & Ανάπτυξη: Μια Ανάλυση της Ανταγωνιστικότητας στην Ε.Ε. και Ελλάδα
Αικατερίνη Κόκκινου	Διοίκηση και Διαχείριση Εφοδιαστικής Αλυσίδας ως Παράγοντας Ανταγωνιστικότητας & Ανάπτυξης
Γεώργιος Ο. Τσομπάνογλου	Κοινωνική Ενδυνάμωση και η Δύναμη της Συνεργασίας (Κοινωνική Οικονομία)
Γεώργιος Ο. Τσομπάνογλου και Ειρήνη Ιωάννα Βλαχοπούλου	Κοινωνική ανάπτυξη και τοπική κοινωνική οικονομία σε μειονεκτούσες περιοχές
Γεώργιος Ο. Τσομπάνογλου	Μετανάστευση και Κοινωνική Ένταξη στην Ελληνική Κοινωνία Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις
Γεώργιος Κ. Γκαντζιάς	Πολιτισμικές Δραστηριότητες και Ψηφιακή Τεχνολογία Το Μοντέλο Διαχείρισης "Πολιτισμικές Δραστηριότητες Ενεργητικής Αντίληψης (ΠΔΕΑ)
Γεώργιος Σιδηρόπουλος	Ερμηνεύοντας την Περιφερειακή Ταυτότητα Μέσα από την Ιστορία του Τόπου: Το παράδειγμα της Νιγρίτας (Βισολτία)
Κρίστη (Χρυσάνθη) Πετροπούλου	Αλληλέγγυα Συνεργατική Οικονομία και Τοπική Ανάπτυξη. Από τις «Ουτοπικές Πόλεις» στις «Δημοουργικές Αντιστάσεις»
Σπύρος Αναγνώστου	Θέματα βιώσιμης τουριστικής διαχείρισης σε προστατευόμενες νησιωτικές περιοχές Η περίπτωση των νησιών της Hyères στην Προβηγκία
Στέλλα Κωστοπούλου	Στην προκυμάλια: χωρικοί μετασχηματισμοί και αναπτυξιακές προκλήσεις στις πόλεις-λιμάνια

Οικονομική του Χώρου:

- Παραδόσεις Θεωρίας
- Παραδόσεις Υποδειγμάτων & Εφαρμογών
- Παραδόσεις Τεχνικών & Εργαλείων
- Απαλλαχτικές Εργασίες: Ανάρτηση στο eclass στο πεδίο Εργασίες έως 12-06-2021.

Ενότητες:

- Εισαγωγικές Εννοιες: Βασικές Εννοιες Ανάπτυξης & Χώρου
- Βασικές Πολιτικές και Θεωρίες Οικονομικής Χώρου και Περιφερειακής Ανάπτυξης
- Επισκόπηση Βασικών Θεωριών: Οι ιδέες στην Αρχαία Ελλάδα & στον Μεσαίωνα
 - Η Σχολή των Κλασσικών και Νεοκλασσικών
 - Η Σχολή των Σοσιαλιστών και των Μαρξιστών
 - Η Σχολή των Κεϋνσιανών & Νεό-Κεϋνσιανών
 - Η Σχολή της Οικονομικής Γεωγραφίας
 - Βασικές Θεωρίες Ανάπτυξης
 - Το Υπόδειγμα Harrod – Domar
 - Το Υπόδειγμα Cobb - Douglas
 - Η Θεωρία της Οικονομικής Βάσης
 - Η Θεωρία των Πόλων Έλξης
 - Η Θεωρία της Εξαγωγικής Βάσης
 - Η Θεωρία του Myrdal
- Πολλαπλασιαστές και Συντελεστές: Συντελεστής Πηλίκου Τόπου Εγκατάστασης
 - Συντελεστής Χωροταξικής Συγκέντρωσης, Συντελεστής Χωροταξικής Ανακατανομής, Συντελεστές Συντελεστής Γεωγραφικής Σύνδεσης
 - Συντελεστής Χωροταξικής Εξειδίκευσης, Συντελεστής Χωροταξικής Κλαδικής Ανακατανομής, Συντελεστής Χωροταξικής Διαφοροποίησης
- Εισοδηματικών Τάξεων
 - Υποδείγματα Εισροών – Εκροών: Θεωρία – Ανάλυση και Εφαρμογές
 - Οικονομικά Στατιστικά Υποδείγματα: Θεωρία – Ανάλυση και Εφαρμογές
 - Τεχνικές Ανάλυσης SWOT, Gap, PEST & VRIO.

Βασικές Μεταβλητές Υποδειγμάτων:

- **(α). Προϊόν-Παραγωγή (ΑΕΠ)**
- **(β). Εισόδημα (ΑΕΕ)**
- **Όπου Παραγωγή & Προϊόν = Εισόδημα και**
- **(γ). Απασχόληση**

Να σημειωθεί ότι για τις άνω Μεταβλητές υπάρχουν δεδομένα:

- **Διαθεσιμότητας**
- **Συγκρισιμότητας**
- **Αξιοπιστίας και**
- **Αποτυπώνουν την οικονομική μεγέθυνση και την κοινωνική ανάπτυξη**

Υπόδειγμα Harrod – Domar

<p>Γενικές Υποθέσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Βασικοί Συντελεστές Παραγωγής για το Υπόδειγμα είναι η Εργασία και το Κεφάλαιο ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει Σταθερές Αποδόσεις Κλίμακας ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει χωρίς Τεχνολογική Πρόοδο 	<p>Κλειστή Οικονομία</p> $g = f(s, v, p)$	$g = \frac{s}{v} = p,$	Γενική Ισορροπία Οικονομίας
		$g_i = \frac{s_i}{v_i} = p_i$ <p>(i=1,2,...,n)</p>	Ισορροπία Περιφερειακό Επίπεδο
<p>Ειδικές Υποθέσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει σταθερή ροπή προς Αποταμίευση ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει σταθερή αναλογία και σταθερούς τεχνολογικούς συντελεστές ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει μια σταθερή αναλογία της μεταβολής (αύξησης) του ρυθμού του εργατικού δυναμικού που ισούται με τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού 	<p>Ανοικτή Οικονομία</p> $g = f(s, v, p, m, x)$ $S_i + M_i = I_i + X_v$	$g = \frac{s+m-x}{v} = p+r$	Γενική Ισορροπία Οικονομίας
		$g_i = \frac{s_i+m_i-x_i}{v_i} = p_i+r_i$	Ισορροπία Περιφερειακό Επίπεδο

Υπολογίσατε, Αναλύσατε, Ερμηνεύσατε και Σχολιάσατε (με βάση τόσο την θεωρία, όσο τους σχετικούς τύπους και τα αποτελέσματα) για τα ακόλουθα ερωτήματα:

- (α). Έστω τα ακόλουθα δεδομένα για την Περιφέρεια Α: ότι ο κεφαλαιακός συντελεστής ή επιταχυντής (k) είναι 4 και η Μέση ροπή προς αποταμίευση (s) είναι 8% του ΑΕΠ. Ζητείται να βρεθεί ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης για την Περιφέρεια Α.

- (β). Έστω τα ακόλουθα δεδομένα για την Περιφέρεια Β: ότι οι αποταμιεύσεις (Μέση ροπή προς αποταμίευση, s) αντιστοιχούν στο 16 % του ΑΕΠ, ο κεφαλαιακός συντελεστής ή επιταχυντής (k). Ζητείται να βρεθεί ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης για την Περιφέρεια Β.

- (γ). Έστω τα ακόλουθα δεδομένα για την Περιφέρεια Γ: ότι ο πληθυσμός (και κατά συνέπεια το εργατικό δυναμικό) αυξάνεται με ρυθμό 2 % και με δεδομένο ότι οι παράμετροι για τη Μέση ροπή προς αποταμίευση (s) είναι 8 % του ΑΕΠ και ότι ο κεφαλαιακός συντελεστής ή επιταχυντής (k) είναι 4. Ζητείται να βρεθεί ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης για την Περιφέρεια Γ.

- (δ). Έστω τα ακόλουθα δεδομένα για την Περιφέρεια Δ: ότι ο πληθυσμός (και κατά συνέπεια το εργατικό δυναμικό) αυξάνεται με ρυθμό 2 % και με δεδομένο ότι η παράμετρος για τη μέση ροπή προς αποταμίευση (s) αντιστοιχεί σε 16 % του ΑΕΠ και έστω ότι ο κεφαλαιακός συντελεστής ή επιταχυντής (k) είναι 4. Ζητείται να βρεθεί ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης για την Περιφέρεια Δ.
- (ε). Έστω τα ακόλουθα δεδομένα για την Περιφέρεια Ε: ότι ο πληθυσμός (και κατά συνέπεια το εργατικό δυναμικό) αυξάνεται με ρυθμό 2 % και ο επιθυμητός ρυθμός αύξησης του Κατά Κεφαλή Προϊόντος (δηλαδή ο ρυθμός ανάπτυξης) είναι 4% και έστω ότι ο κεφαλαιακός συντελεστής ή επιταχυντής (k) είναι 4. Ζητείται να βρεθεί η Μέση ροπή προς αποταμίευση (s) για την Περιφέρεια Ε.
- Επίσης εξετάσετε και αναπτύξτε εάν μπορούν και πότε υπάρχει η δυνατότητα να συγκλίνουν σε όλες (τις πέντε) Περιφέρειες οι ρυθμοί ανάπτυξης των Περιφερειών.

**Υπόδειγμα Cobb-Douglas
χωρίς τεχνολογική πρόοδο:**

✚ Η βασική συνθήκη ισορροπίας σε συνολικό εθνικό επίπεδο (επίπεδο χώρας) ισούται με:

$$\bar{Y} = \alpha \bar{K} + \beta \bar{L}$$

✚ Η συνθήκη ισορροπίας για περιφερειακό επίπεδο είναι:

$\bar{Y}_i = \alpha \bar{K}_i + \beta \bar{L}_i$ (i=1,2,...,n ο αριθμός των περιφερειών για μια χώρα).

**Υπόδειγμα Cobb-Douglas με
τεχνολογική πρόοδο:**

✚ Η βασική συνθήκη ισορροπίας σε συνολικό εθνικό επίπεδο (επίπεδο χώρας) ισούται με:

$$\bar{Y} = \alpha \bar{K} + \beta \bar{L} + \bar{T}$$

✚ Η συνθήκη ισορροπίας για περιφερειακό επίπεδο ισούται με:

$\bar{Y}_i = \alpha \bar{K}_i + \beta \bar{L}_i + \bar{T}_i$
(i=1,2,...,n ο αριθμός των περιφερειών για μια χώρα)

Βασικές Μεταβλητές Υποδειγμάτων:

- **(α). Προϊόν-Παραγωγή (ΑΕΠ)**
- **(β). Εισόδημα (ΑΕΕ)**
- **Όπου Παραγωγή & Προϊόν = Εισόδημα και**
- **(γ). Απασχόληση**

Να σημειωθεί ότι για τις άνω Μεταβλητές υπάρχουν δεδομένα:

- **Διαθεσιμότητας**
- **Συγκρισιμότητας**
- **Αξιοπιστίας και**
- **Αποτυπώνουν την οικονομική μεγέθυνση και την κοινωνική ανάπτυξη**

Έστω τα ακόλουθα δεδομένα:

- Ο Ρυθμός Αύξησης του Κεφαλαίου είναι 5 %**
 - Ο Ρυθμός Αύξηση του Εργατικού Δυναμικού είναι 1,5 %**
 - Η Συμμετοχή του Κεφαλαίου στο Προϊόν είναι 40 % και**
 - Η Συμμετοχή του Εργατικού Δυναμικού είναι 60 %**
-
- Ζητείται να βρεθεί ο Ρυθμός Ανάπτυξης του ΑΕΠ**

Το Υπόδειγμα Πολλαπλασιαστή Οικονομικής Βάσης

Βασικές Δραστηριότητες

Παραγωγή-
Παραγωγικότητα-
Ανταγωνιστικότητα

Απασχόληση και
Απασχολησιμότητα
Και Εισόδημα

Εξαγωγές και
«Εξωστρέφεια»

Πολλαπλασιαστής-Οικονομικής Βάσης:

(α). Βασικές Δραστηριότητες και

(β). Μη-Βασικές Δραστηριότητες

- (α). Στις Βασικές Δραστηριότητες, όπου αποτελούν τις Δραστηριότητες εκείνες με τον «Εξαγωγικό Προσανατολισμό», δηλαδή την εξαγωγή αγαθών & υπηρεσιών και

- (β). Στις Μη Βασικές Δραστηριότητες, όπου αποτελούν τις Δραστηριότητες εκείνες με «Αυτοκατανάλωση», δηλαδή την κατανάλωση των αγαθών & υπηρεσιών από τους κατοίκους της περιφέρειας

Η θεωρία του πολλαπλασιαστή της οικονομικής βάσης βασίζεται στην ακόλουθη ταυτότητα (Κορρές 2015, Σκούντζος 1973, 1989, 1990, 1991, 1993, 1997):

$$M_b = \frac{L}{L_b}$$

$$\rightarrow L = M_b L_b \text{ και επίσης: } \Delta L = M_b \Delta L_b$$

Όπου:

- M_b = ο Πολλαπλασιαστής Οικονομικής Βάσης (multiplier of Basic Activities),
- L = η συνολική απασχόληση στην περιφέρεια
- L_b = η απασχόληση στον τομέα των βασικών δραστηριοτήτων (με εξαγωγικό προσανατολισμό)
- ΔL = η μεταβολή (αύξηση) της συνολικής απασχόλησης στην περιφέρεια
- ΔL_b = η μεταβολή (αύξηση) της απασχόλησης στον τομέα των βασικών δραστηριοτήτων (με εξαγωγικό προσανατολισμό)

Υπολογισμός Βασικών και Μη-Βασικών Δραστηριοτήτων:

Άμεση και Έμμεση Μέθοδος

(α). Την Άμεση-Μέθοδο, δηλαδή την Δειγματοληπτική Μέθοδο, με την εφαρμογή των ερωτηματολογίων και την συλλογή δεδομένων και τον διαχωρισμό για τις βασικές και τις μη-βασικές δραστηριότητες και

(β). Την Έμμεση-Μέθοδο, δηλαδή την μέθοδο με την εφαρμογή του Συντελεστή του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.), σύμφωνα με τον ακόλουθο τύπο:

$$ΠΤΕ = \frac{L_{ir}}{L_r} / \frac{L_i}{L}$$

Όπου: (r = περιφέρειες & i = δραστηριότητες)

- L = η συνολική απασχόληση στην χώρα
- L_r = η συνολική απασχόληση όλων των δραστηριοτήτων στην περιφέρεια
- L_{ir} = η απασχόληση της δραστηριότητας (i) στην περιφέρεια (r)
- L_i = η απασχόληση της δραστηριότητας (i) στο σύνολο της χώρας

Με βάση τα αποτελέσματα από την εφαρμογή του άνω τύπου, έχουμε τον προσδιορισμό και διαχωρισμό των δραστηριοτήτων στις ακόλουθες δύο βασικές κατηγορίες:

- (1). Εάν το: Π.Τ.Ε. $> 1 \rightarrow$ τότε η συγκεκριμένη δραστηριότητα θεωρείται ότι αντιπροσωπεύεται θετικά μέσα στην περιφέρεια, δηλαδή ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει εξαγωγικό προσανατολισμό, και συνεπώς αξιολογείται ως βασική δραστηριότητα.
- (2). Εάν το: Π.Τ.Ε. $< 1 \rightarrow$ τότε η συγκεκριμένη δραστηριότητα θεωρείται ότι δεν αντιπροσωπεύεται θετικά μέσα στην περιφέρεια, δηλαδή ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν έχει εξαγωγικό προσανατολισμό, και συνεπώς αξιολογείται ως μη-βασική δραστηριότητα.

Πλεονεκτήματα

- + Ο πολλαπλασιαστής είναι απλός και εύκολος για την εκτίμηση και αξιολόγηση των δραστηριοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο.
- + Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον περιφερειακό προγραμματισμό και τον σχεδιασμό σε οικονομικά και κοινωνικά μεγέθη
- + Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εκτίμηση της μελλοντικής ζήτησης.
- + Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για την περιφερειακή πολιτική και τον σχεδιασμό όσο και για την κυβερνητική πολιτική και προγραμματισμό σε εθνικό επίπεδο.
- + Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διάφορα αναπτυξιακά μέτρα στον πρωτογενή, δευτερογενή, αλλά και στον τριτογενή τομέα.

Μειονεκτήματα

Ευκαιρίες:

- + Ο πολλαπλασιαστής είναι «στατικός», αναφερόμενος σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, χωρίς «δυναμικό» χαρακτήρα.
- + Ο πολλαπλασιαστής αφορά κυρίως την συσχέτιση μεταξύ των βασικών και μη-βασικών δραστηριοτήτων, η οποία όμως μεταβάλλεται διαχρονικά
- + Ο πολλαπλασιαστής δεν υπολογίζει τις συνεχόμενες μεταβολές στην εξωτερική ζήτηση και στα αλλαγές στις βασικές και στις μη-βασικές δραστηριότητες
- + Ο πολλαπλασιαστής αναφέρεται σε συγκεκριμένες δραστηριότητες και δεν μπορεί να αποτυπώσει μια διάσταση για μια συνολική πολιτική.

Θεωρία Πόλων Έλξης

Πολλαπλασιαστής-Οικονομικής Βάσης:

(α). Βασικές Δραστηριότητες και

(β). Μη-Βασικές Δραστηριότητες

- (α). Στις Βασικές Δραστηριότητες, όπου αποτελούν τις Δραστηριότητες εκείνες με τον «Εξαγωγικό Προσανατολισμό», δηλαδή την εξαγωγή αγαθών & υπηρεσιών και

- (β). Στις Μη Βασικές Δραστηριότητες, όπου αποτελούν τις Δραστηριότητες εκείνες με «Αυτοκατανάλωση», δηλαδή την κατανάλωση των αγαθών & υπηρεσιών από τους κατοίκους της περιφέρειας

Οικονομίες Κλίμακας: Εσωτερικό και Εξωτερικό Περιβάλλον

Οι «Οικονομίες Κλίμακας» (Economies of Scales) μπορεί να οφείλονται σε παράγοντες του Εσωτερικού Περιβάλλοντος, (όπως για παράδειγμα, η καλύτερη κατανομή και αξιοποίηση των συντελεστών παραγωγής) και ονομάζονται «Εσωτερικές Οικονομίες Κλίμακας» ή αντίστοιχα μπορεί να οφείλονται σε παράγοντες του Εξωτερικού Περιβάλλοντος, και ονομάζονται «Εξωτερικές Οικονομίες Κλίμακας» (όπως για παράδειγμα, ο κρατικός παρεμβατισμός, το θεσμικό πλαίσιο, η συγκέντρωση επιχειρήσεων στον χώρο κλπ). Ο βασικός στόχος των περιφερειών είναι να μπορέσουν να παράγουν στο ελάχιστο σημείο Q^* , όπου έχουμε το ελάχιστο κόστος ανά μονάδα. Διακρίνουμε τρία είδη Οικονομιών Κλίμακας (Κορρές & Λιαργκόβας, 2009):

Οικονομίες Τόπου Εγκατάστασης

Στην θεωρία πόλων έλξης, τα συσσωρευτικά θετικά αποτελέσματα προέρχονται από τις ακόλουθες οικονομίες:

- (α). Οικονομίες του τόπου εγκατάστασης που αφορούν την ομάδα των βιομηχανιών με «διασυνδέσεις» μεταξύ τους με και τις
- (β). Οικονομίες αστικοποίησης που αφορούν διαφορετικές δραστηριότητες από ομάδα βιομηχανιών χωρίς «διασυνδέσεις» μεταξύ τους

Οικονομίες Τόπου Εγκατάστασης και Οικονομίες Αστικοποίησης

Διάγραμμα 2: Θεωρία Πόλων Έλξης: Οικονομίες Τόπου Εγκατάστασης & Οικονομίες Αστικοποίησης

Οικονομίες Τόπου Εγκατάστασης:

- Διασυνδέσεις Εισροών & Εκροών
- Εξειδίκευση Παραγωγής
- Μείωση Κόστους
- Αύξηση Αποδοτικότητας
- Μείωση Αβεβαιότητας
- Πληροφόρηση, Έρευνα & Καινοτομία

Οικονομίες Αστικοποίησης:

- Ανάπτυξη Υποδομών & Μεταφορών
- Αύξηση Διευκολύνσεων & Κοινή Εξυπηρέτηση
- Οργάνωση Εργασίας
- Διευκολύνσεις Κοινωνικές & Πολιτιστικές Υπηρεσίες

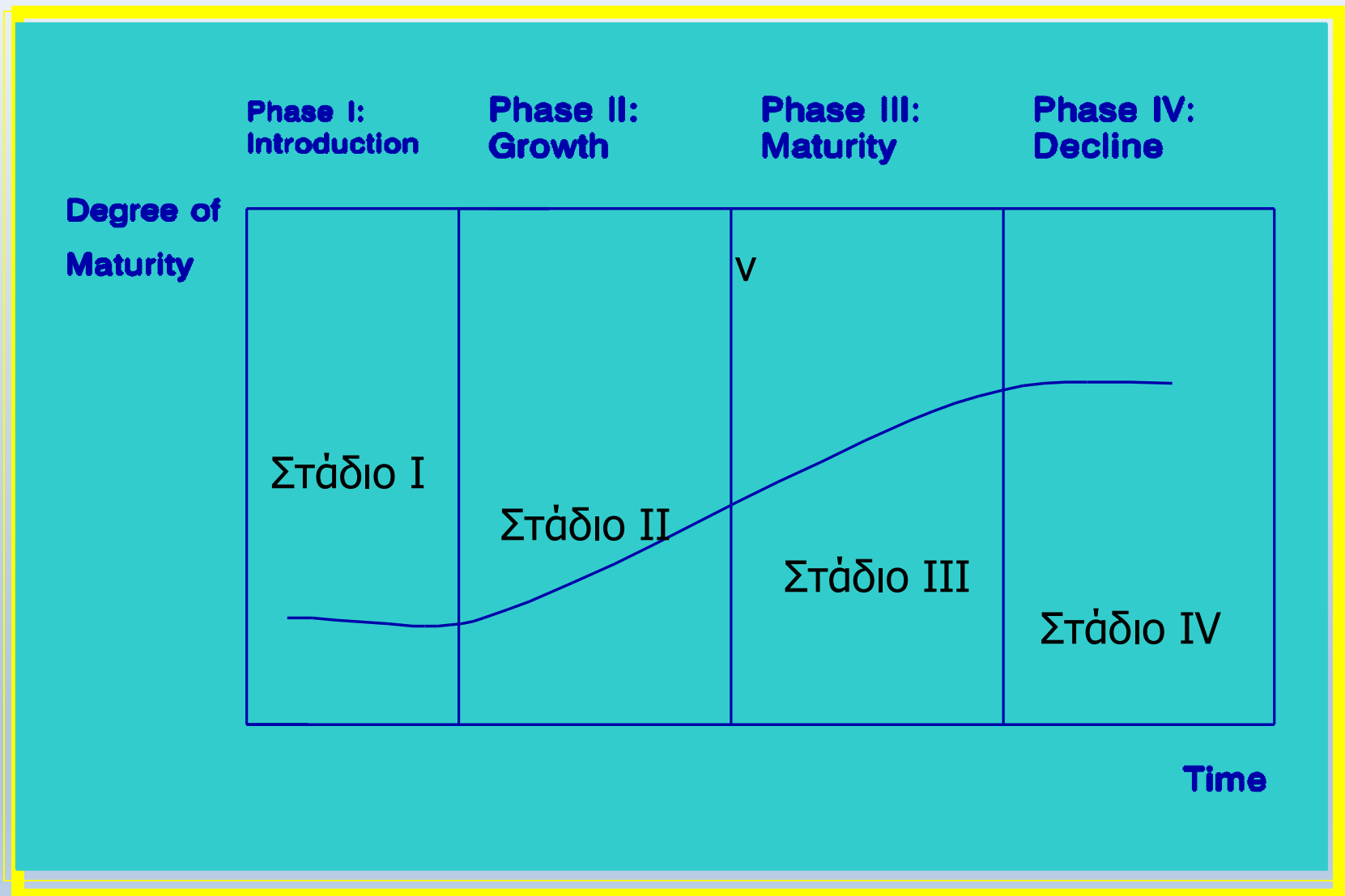
Συσσωρευτικά (Θετικά & Αρνητικά Πολλαπλασιαστικά)

Αποτελέσματα:

- (+) Προσέλκυση Κεφαλαίων & Επενδύσεων
- (+) Ανάπτυξη Υποδομών
- (+) Αύξηση Παραγωγικής Δραστηριότητας
- (+) Ανάπτυξη Διαπεριφερειακού Εμπορίου
- (+) Αύξηση Απασχόλησης
- (+) Αύξηση Εισοδήματος
- (-) Υπερδιόγκωση & Συμφόρηση Αστικών Κέντρων
- (-) Μόλυνση Περιβάλλοντος

Το Υπόδειγμα Εξαγωγικής Βάσης

Τα Στάδια του Rostow Ανάπτυξης και Αναπτυξιακής Διαδικασίας

Υπολογισμός των Συσσωρευτικών- Πολλαπλασιαστικών Αποτελεσμάτων

Διάγραμμα 1: Θεωρία Πολλαπλασιαστή Οικονομικής Βάσης & Συσσωρευτικά
(πολλαπλασιαστικά) Αποτελέσματα

Αύξηση της Συνολικής Παραγωγής &
Ανάπτυξη των Εξαγωγών

Αξιοποίηση των Περιφερειακών Συγκριτικών
Πλεονεκτημάτων & Εξειδίκευση σε Εξαγωγίμα
Προϊόντα

Αύξηση της Απασχόλησης, Αύξηση του
Εισοδήματος & Αύξηση της Ζήτησης & των
Αποταμιεύσεων

Αύξηση των θετικών Συσσωρευτικών
Αποτελεσμάτων, Αύξηση της Ανταγωνιστικότητας
της Αναπτυξιακής Διαδικασίας & της Ανάπτυξης

Εξαγωγές και Ανάπτυξη

+

- Εξαγωγές &
- Ζήτηση

+

- Παραγωγή
- Απασχόληση

+

- Εισοδήματα-Ανταγωνιστικότητα
- Ανάπτυξη

Το Υπόδειγμα Εξαγωγικής Βάσης

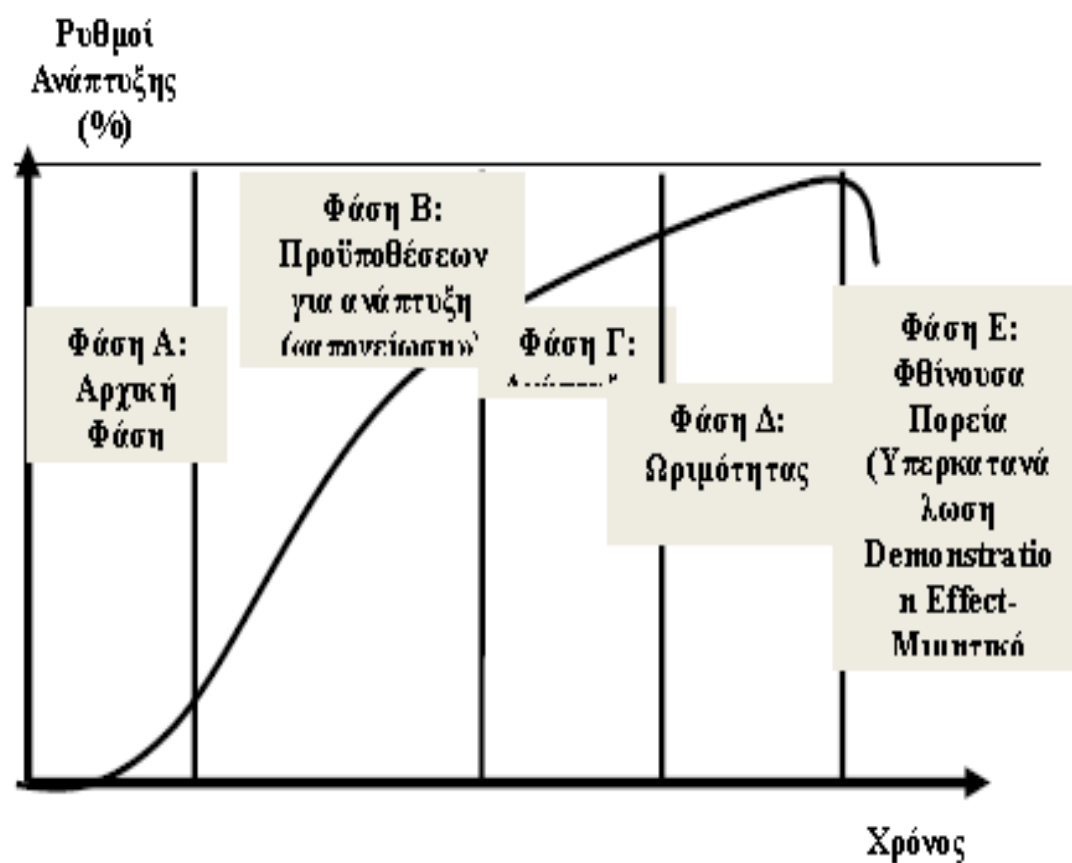
Υπόδειγμα Εξαγωγικής Βάσης

οικονομικά

Τα τέσσερα βασικά ιστορικά στάδια της αναπτυξιακής διαδικασίας κατά τον Rostow, παρουσιάζονται στο ακόλουθο διάγραμμα (Κορρές 2015, Σκούντζος 1973, 1989, 1990, 1991, 1993, 1997):

- (i). Το πρώτο στάδιο αποτελεί το αρχικό στάδιο της ανάπτυξης, όπου η ανάπτυξη ξεκινάει από σχεδόν μηδενική βάση με βασικό προσανατολισμό και δυνατότητα την εξαγωγή (εξαγωγικό προσανατολισμό) των πρώτων υλών και βασικών αγροτικών προϊόντων με χαμηλή προστιθέμενη αξία
- (ii). Το δεύτερο στάδιο αποτελεί το στάδιο των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη, όπου δομούνται οι βασικές προϋποθέσεις με την ανάπτυξη των υποδομών και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας για την περαιτέρω αναπτυξιακή διαδικασία
- (iii). Το τρίτο στάδιο αποτελεί της ωριμότητας και της ανάπτυξης, όπου έχουμε μεγιστοποίηση του ρυθμού ανάπτυξης
- (iv). Το τέταρτο στάδιο αποτελεί το στάδιο της φθίνουσας πορείας της ανάπτυξης, όπου έχουμε το καλούμενο φαινόμενο του «διεθνούς μμητικού αποτελέσματος», δηλαδή του υπερκαταναλωτισμού εισαγόμενων μη-διαρκών αγαθών και υπηρεσιών που οδηγεί σε επιδείνωση των όρων εμπορίου, εγχώριας παραγωγής και ανάπτυξης.

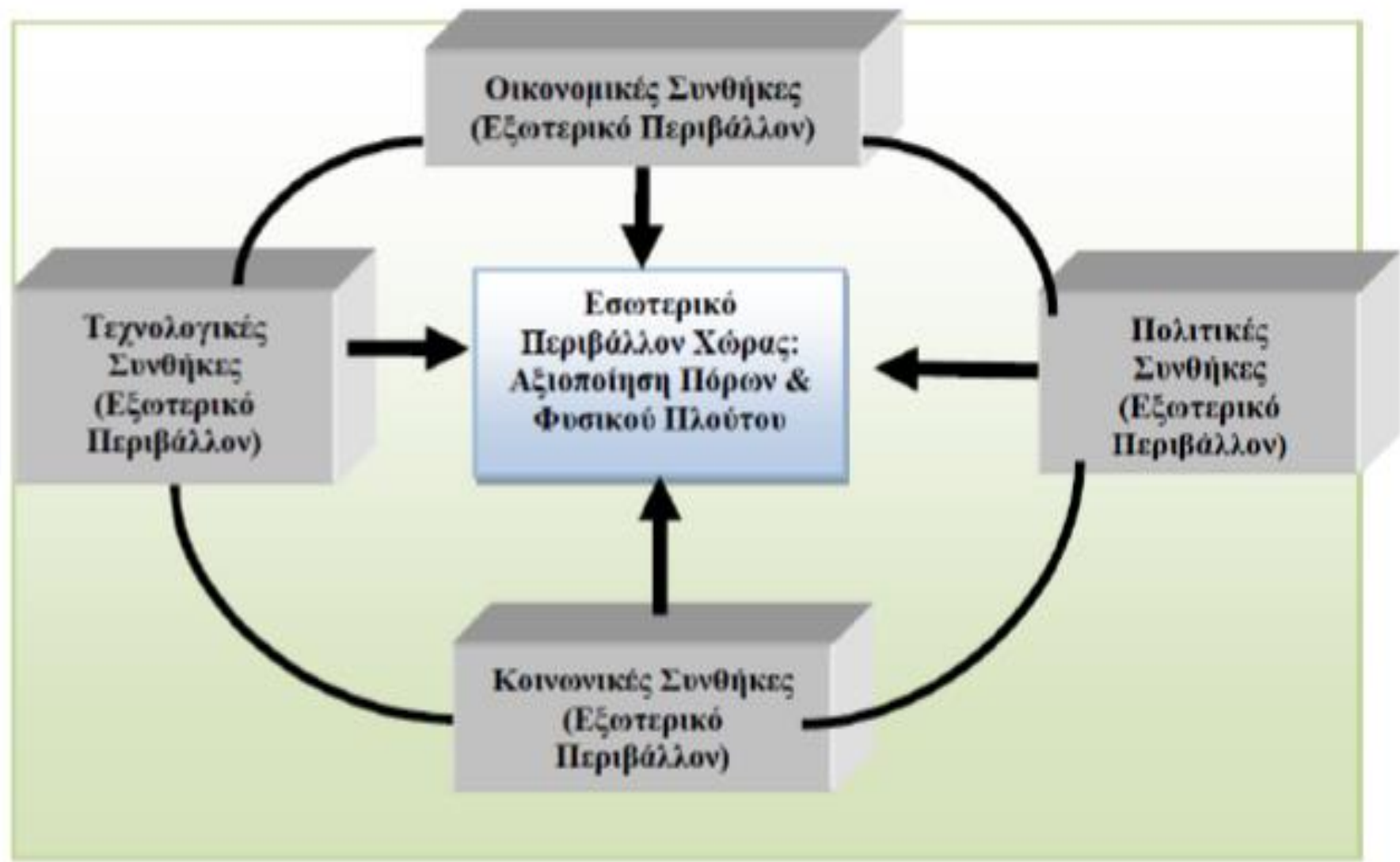
Διάγραμμα 1: Φάσεις Ανάπτυξης και Μιμητικό Αποτέλεσμα

Θεωρία Εξαγωγικής Βάσης

Σύμφωνα με την θεωρία της εξαγωγικής βάσης, τόσο το κεφάλαιο όσο και η εργασία έχουν ως στόχο την αξιοποίηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, απ' όπου μπορεί να προέλθει η ανάπτυξη. Η θεωρία της εξαγωγικής βάσης βασίζεται στην «εξωτερίκευση» και στον «εξαγωγικό προσανατολισμό», όπου η ζήτηση από το εξωτερικό και οι εξαγωγές προϊόντων με βάση την εξειδίκευση, την χρήση και αξιοποίηση των εγχώριων συντελεστών παραγωγής, (την αξιοποίηση των περιφερειακών συγκριτικών πλεονεκτημάτων, κυρίως μέσω της αξιοποίησης των πρώτων υλών) που εν' συνεχεία θα συνεισφέρουν στην αναπτυξιακή διαδικασία και στον κύκλο της ανάπτυξης, όπως παρουσιάζεται στο διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 2: Ρυθμιστικοί Παράγοντες Εσωτερικού & Εξωτερικού Περιβάλλοντος

Διάγραμμα 3: Κύκλος της Ανάπτυξης με βάση της ζήτηση

Αύξηση της Συνολικής Ζήτησης για Εξαγωγές

Αξιοποίηση των Περιφερειακών Συγκριτικών Πλεονεκτημάτων (Πρώτων Υλών) & Εξειδίκευση σε Εξανώγιμα Προϊόντα

Αύξηση της Παραγωγικής Δραστηριότητας & Αύξηση Απασχόλησης & Εισοδήματος

Αύξηση των θετικών Συσσωρευτικών Αποτελεσμάτων, Ανάπτυξη των Οικονομιών Κλίμακας & Αύξηση της Ανταγωνιστικότητας & Αναπτυξιακής Διαδικασίας

Εξαγωγικός Προσανατολισμός:

- Συσσωρευτικά Αποτελέσματα:
 - Οικονομίες Εσωτερικές
 - Εξωτερικές Οικονομίες
 - Διασύνδεση Ροών-Διακλαδικές Ροές
- Βασικές Μεταβλητές:**
- (α). Προϊόν-Παραγωγή (ΑΕΠ)
 - (β). Εισόδημα (ΑΕΕ)
 - Όπου Παραγωγή & Προϊόν = Εισόδημα και
 - (γ). Απασχόληση

Θεωρία Mydral

17. Η θεωρία του Myrdal των Κεντρικών Θέσεων

Η θεωρία των Κεντρικών θέσεων του Myrdal αναπτύχθηκε από τον Σουηδό οικονομολόγο Myrdal (1956). Η βασική ιδέα είναι ότι μια μεταβολή σε ένα βασικό παράγοντα, θα έχει ως αποτέλεσμα για μια διαδοχική μεταβολή με πολλαπλά και συσσωρευτικά αποτελέσματα. Οι πολλαπλές μεταβολές επέρχονται με το φαινόμενο της χιονοστιβάδας σε μια κυκλική διαδικασία που καθορίζει την αναπτυξιακή διαδικασία, την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη. Η θεωρία του Myrdal στηρίχθηκε στις θεωρίες του Wicksell και του Kaldor. Ο Myrdal προσπάθησε να αναλύσει την αναπτυξιακή διαδικασία μέσα από την ύπαρξη των πρώτων υλών, την παραγωγική δραστηριότητα, και την διαδικασία των συσσωρευτικών πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που έχουν ως αποτέλεσμα την κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη και την σύγκλιση, (Κορρές 2015).

Θεωρία Οικονομικής Γεωγραφίας

18. Η Θεωρία της Νέας Οικονομικής Γεωγραφίας

Το 1991 ο Paul Krugman εισήγαγε την θεωρία του διεθνούς εμπορίου δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική γεωγραφία και στα θέματα περιφερειακής ανάπτυξης με τις οικονομίες συγκέντρωσης (agglomeration economies). Ο Paul Krugman έδωσε έμφαση στα θέματα της περιφερειακής ανάπτυξης και ανέπτυξε έναν νέο όρο της «νέας οικονομικής γεωγραφίας» ("new economic geography") συνδυάζοντας τόσο την θεωρία όσο και ποσοτική δουλειά με νέες ερευνητικές τεχνικές. Η ολόένα επιταχυνόμενη παγκοσμιοποίηση των αγορών, καθώς επίσης η ενοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η διεθνοποίηση των παγκόσμιων οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών φαινομένων έδωσε ένα ακόμη έναυσμα για την μελέτη των περιφερειακών προβλημάτων, σε αντίθεση με εκείνων εθνικών φαινομένων, (Κορρές 2015).

Τεχνικές-Μέθοδοι & Εργαλεία

- Πολλαπλασιαστές-Συντελεστές
- Στατιστική Ανάλυση
- Ανάλυση Εισροών-Εκροών
- Εργαλεία-Μέθοδοι-Διαχείρισης-
Προτάσεων: SWOT, PEST, Gap,
Vrio, PESTEL

Βασικές Τεχνικές και Μέθοδοι:

(1). Συντελεστές-Πολλαπλασιαστές

Coefficients-Multipliers

Βασικές Τεχνικές και Μέθοδοι:

(α). Πηλίκου Τύπου Εγκατάστασης
(ΠΤΕ)

(β). Συντελεστή Χωροταξικής
Συγκέντρωσης (ΣΧΣ)—ΣΓΣ & ΣΧΑ--

(γ). Συντελεστή Χωροταξικής
Εξειδίκευσης (ΣΧΕ)--ΣΧΚΑ & ΣΧΔΥ--

Βασικές Μεταβλητές που Χρησιμοποιώ για τα

Υποδείγματα:

- (α). Προϊόν-Παραγωγή (ΑΕΠ)
- (β). Εισόδημα (ΑΕΕ)
- Όπου Παραγωγή & Προϊόν = Εισόδημα και
- (γ). Απασχόληση

Να σημειωθεί ότι για τις άνω Μεταβλητές υπάρχουν δεδομένα:

- Διαθεσιμότητας
- Συγκρισιμότητας
- Αξιοπιστίας και
- Αποτυπώνουν την οικονομική μεγέθυνση και την κοινωνική ανάπτυξη

Συντελεστής Πηλίκου Τόπου Εγκατάστασης

Πίνακας 1: Συντελεστή του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) και υπολογισμός των Κλαδικών Περιφερειακών Δραστηριοτήτων, (Κορρές 2015, Σκούντζος 1973, 1989, 1990, 1991, 1993, 1997)

Περιφέρεια Δραστηριότητα Δραστηριότητα (1)	Περιφέρεια (1) ΠΤΕ ₁₁	Περιφέρεια (1) ΠΤΕ ₁₂	Περιφέρεια (n) ΠΤΕ _{1n}
Δραστηριότητα ς (2)	ΠΤΕ ₂₁	ΠΤΕ ₂₂	ΠΤΕ _{2n}
.....
.....
.....
.....
.....
Δραστηριότητα (i)	ΠΤΕ _{i1}	ΠΤΕ _{i2}	ΠΤΕ _{in}

Όπου:

- X = η συνολική απασχόληση στην χώρα και αντιστοιχεί στο ΠΤΕ_{in}
- X_r = η συνολική απασχόληση όλων των δραστηριοτήτων στην περιφέρεια και αντιστοιχεί στο σύνολο της κάθε μιας περιφέρειας, όπως για παράδειγμα ΠΤΕ₁₁, ΠΤΕ₁₂ κλπ
- X_{ir} = η απασχόληση της δραστηριότητας (i) στην περιφέρεια (r) και αντιστοιχεί στην κάθε δραστηριότητα της κάθε περιφέρειας, όπως για παράδειγμα ΠΤΕ₁₁, ΠΤΕ₂₁, ΠΤΕ₂₂, κλπ.
- X_i = η απασχόληση της δραστηριότητας (i) στο σύνολο της χώρας και αντιστοιχεί στο ΠΤΕ_{1n}, ΠΤΕ_{2n}, κλπ.

Σύμφωνα με τον Συντελεστή του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) και την ανάλυση του Πίνακα για τον υπολογισμό των κλαδικών δραστηριοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο, θα έχουμε:

$$ΠΤΕ = \frac{\frac{X_{ir}}{X_r}}{\frac{X_i}{X}} \quad \text{είτε εναλλακτικά} \quad ΠΤΕ = \frac{\frac{X_{ir}}{X_i}}{\frac{X_r}{X}}$$

Όπου: (r = περιφέρειες & i = δραστηριότητες)

- X = το συνολικό προϊόν στην χώρα
- X_r = το συνολικό προϊόν όλων των δραστηριοτήτων στην περιφέρεια
- X_{ir} = το προϊόν της δραστηριότητας (i) στην περιφέρεια (r)
- X_i = το προϊόν της δραστηριότητας (i) στο σύνολο της χώρας

έχουμε τον ακόλουθο τύπο: $PTE = \frac{L_{ir}}{L_r} / \frac{L_i}{L}$ είτε εναλλακτικά: $PTE = \frac{L_{ir}}{L_i} / \frac{L_r}{L}$

Όπου: (r = περιφέρειες & i = δραστηριότητες)

- L = η συνολική απασχόληση στην χώρα
- L_r = η συνολική απασχόληση όλων των δραστηριοτήτων στην περιφέρεια
- L_{ir} = η απασχόληση της δραστηριότητας (i) στην περιφέρεια (r)
- L_i = η απασχόληση της δραστηριότητας (i) στο σύνολο της χώρας

Με βάση τα αποτελέσματα από την εφαρμογή του άνω τύπου, έχουμε τον προσδιορισμό και διαχωρισμό των δραστηριοτήτων στις ακόλουθες βασικές κατηγορίες:

- (1). Εάν το: $P.T.E. > 1 \rightarrow$ τότε η συγκεκριμένη δραστηριότητα θεωρείται ότι αντιπροσωπεύεται θετικά μέσα στην περιφέρεια, δηλαδή ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει εξαγωγικό προσανατολισμό, και συνεπώς αξιολογείται ως βασική δραστηριότητα, και επίσης ότι η περιφέρεια έχει περισσότερη αναλογική συμμετοχή στην αγορά για την συγκεκριμένη δραστηριότητα, που σημαίνει ότι η περιφέρεια εξειδικεύεται στην συγκεκριμένη δραστηριότητα.
- (2). Εάν το: $P.T.E. < 1 \rightarrow$ τότε η συγκεκριμένη δραστηριότητα θεωρείται ότι δεν αντιπροσωπεύεται θετικά μέσα στην περιφέρεια, δηλαδή ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν έχει εξαγωγικό προσανατολισμό, και συνεπώς αξιολογείται ως μη-βασική δραστηριότητα και επίσης ότι η περιφέρεια έχει λιγότερη αναλογική συμμετοχή στην αγορά για την συγκεκριμένη δραστηριότητα, που σημαίνει ότι η περιφέρεια δεν εξειδικεύεται στην συγκεκριμένη δραστηριότητα.
- (3). Εάν το: $P.T.E. = 1 \rightarrow$ τότε η συγκεκριμένη δραστηριότητα θεωρείται αντιπροσωπεύεται κανονικά μέσα στην περιφέρεια και επίσης ότι η περιφέρεια έχει κανονική συμμετοχή στην αγορά για την συγκεκριμένη δραστηριότητα.

- (1). Εάν το: Π.Τ.Ε. $> 1 \rightarrow$ τότε η περιφέρεια στην συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει εξειδίκευση και εξαγωγικό προσανατολισμό με εξαγωγές από τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της συγκεκριμένης δραστηριότητας.
- (2). Εάν το: Π.Τ.Ε. $< 1 \rightarrow$ τότε η περιφέρεια στην συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν έχει εξειδίκευση και εξαγωγικό προσανατολισμό, αλλά περισσότερο εισάγει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της συγκεκριμένης δραστηριότητας.
- (3). Εάν το: Π.Τ.Ε. $= 1 \rightarrow$ τότε η περιφέρεια στην συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει κανονική συμμετοχή, χωρίς να εξάγει και να εισάγει προϊόντα και υπηρεσίες της συγκεκριμένης δραστηριότητας.

Πλεονεκτήματα

✚ Ο Συντελεστής του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) είναι απλός και εύκολος για την εκτίμηση και αξιολόγηση των δραστηριοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο.

✚ Ο Συντελεστής του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) έχει ευρεία χρήση και μπορεί εύκολα να υπολογισθεί καθώς υπάρχουν διαθέσιμα και αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία για περιφερειακά κλαδικά δεδομένα για τις βασικές μεταβλητές, δηλαδή τόσο για την απασχόληση όσο και για το προϊόν (ΑΕΠ)

✚ Ο Συντελεστής του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον περιφερειακό προγραμματισμό και τον σχεδιασμό σε οικονομικά και κοινωνικά μεγέθη και με βάση αυτόν τον δείκτη να υπολογισθούν και άλλοι επιμέρους δείκτες.

Μειονεκτήματα

✚ Ο Συντελεστής του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) από μόνος του δεν μας δίνει μια συνολική εικόνα για την οικονομία.

✚ Ο Συντελεστής του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) έχει μια «στατικότητα», δηλαδή υπολογίζεται για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

✚ Ο Συντελεστής του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) δεν υπολογίζει τις συνεχόμενες μεταβολές στην εξωτερική ζήτηση και στα αλλαγές στις βασικές και στις μη-βασικές δραστηριότητες

✚ Ο Συντελεστής του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.) δεν υπολογίζει τις μεταβολές στην κατανάλωση, στα «πρότυπα», αλλά και στα εισοδήματα που καθορίζουν τις εξαγωγές και τις εισαγωγές.

Πίνακας: Συντελεστής Πηλίκου Τόπου Εγκατάστασης για Περιφέρειες-Κλάδους Ελλάδας, 2020

ΟΔραστηριότητες Περιφέρειες	Γεωργία	Βιομηχανία (εκτός κατασκευές)	Κατασκευές	Υπηρεσίες	Χονδρικό & λιανικό εμπόριο, ξενοδοχεία & εστιατόρια, μεταφορές & επικοινωνίες	Χρηματοοικονομικές Δραστηριότητες, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	Δημόσια διοίκηση & άμυνα, κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική εργασία
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	2,10	0,94	0,82	0,70	0,68	0,50	0,81
Κεντρικής Μακεδονίας	1,05	1,24	0,87	0,94	0,96	0,92	0,91
Δυτικής Μακεδονίας	1,19	1,46	1,26	0,79	0,77	0,50	0,89
Ηπείρου	1,31	0,69	1,55	0,92	0,83	0,58	1,16
Θεσσαλίας	1,74	0,88	0,93	0,82	0,82	0,73	0,83
Ιονίων Νήσων	1,45	0,43	1,30	0,98	1,27	0,66	0,71
Δυτικής Ελλάδας	1,91	0,64	1,12	0,81	0,81	0,62	0,86
Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας	1,36	1,31	1,29	0,77	0,91	0,53	0,68

Συντελεστές:

Συντελεστής Γεωγραφικής Σύνδεσης

Συντελεστής Χωροταξικής Ανακατανομής

Συντελεστής Χωροταξικής Εξειδίκευσης

**Συντελεστής Χωροταξικής
Διαφοροποίησης
Εισοδηματικών Τάξεων (ΣΧΔΥ)**

Συντελεστής Χωροταξικής Κλαδικής Ανακατανομής (ΣΧΚΑ)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ
...και ελπίζω να μη σας κούρασα...